

se keretében. A tanfolyamot az úgynevezett „data supporter”-ek, azaz az adatokkal foglalkozó segítő szakemberek (könyvtárosok, információtechnológusok) számára indították el. Ezek a szakemberek a kutatókat segítik az adatok tárolása, kezelése, archiválása és megosztása során. 2016 májusára összesen 170-en végeztek a tanfolyamon.

A tanfolyam oktatási anyagai angol és holland nyelven állnak rendelkezésre. A teljes kurzus két kontaktnapból áll, amelyek között hat hét telik el. Ezalatt a hallgatók ismerkednek az online tanulási környezettel, feladatokat végeznek el és töltenek fel, és egy fórumon visszajelzést adnak hallgatótársaik számára. A kurzus ún. online+ változata keretében önállóan tanulnak, igénybe véve a nyílt fórum lehetőségeit. A csak online kurzus résztvevői pedig saját tempóban tanulhatnak, de a közösségi média lehetőségei nélkül.

A két kontaktnap közötti hat hétben a hallgatók intenzív kapcsolatban vannak konzultáns segítőikkel, a coachokkal. Gyakorlati szakemberek számolnak be nekik problémáikról és a megoldásokról. Az adatkezelés megtervezése szintén fontos része a tematikának. A második kontaktnapon ismét előadásokra kerül sor, és ekkor mutatják be a hallgatók prezentációikat. A coachok rendszeresen összehívják a volt

hallgatókat, akik beszámolnak arról, milyen eredményeket értek el.

Az adatkezelési képzéshez a következő kompetenciák lényegesek: az információtechnológia hatékony használata, vállalkozó kedv az adatokkal kapcsolatos szolgáltatások javítása érdekében, a kutatási adatok fontosságának felismerése a tudományos kutatásban, konzultációs és együttműködési készségek, operatív készségek. A képzés jelenlegi verziója a kutatási ciklus köré van szervezve. A tananyagban számos külső link található jó gyakorlatokhoz, meghatározásokhoz és további hasznos olvasmányokhoz.

A tanfolyamnak a tapasztalatok alapján utóbb kidolgozták egy olyan változatát is, amelyet „házhöz visznek”, és amely rugalmasan igazítható a megrendelő intézmények igényeihez.

(Hegyközi Ilona)

Lásd még 18, 55, 67

Konferenciák

Lásd 50

Könyvtárak és tájékoztatási intézmények

Nemzeti könyvtárak

22/2018

JACOBS, Stephanie: Zeichen – Bücher – Netze : das Deutsche Buch- und Schriftmuseum der Deutschen Nationalbibliothek In: Bibliothek. – 41. (2017) 2., p. 202-212.

Res. angol nyelven

Jelek – könyvek – hálózatok: a Német Nemzeti Könyvtár Könyv- és Írásmúzeuma

Kiállítás; Könyvmúzeum; Könyvtárpépület -nemzeti; Nemzeti könyvtár

A könyv- és médiatörténeti emlékek gyűjtése, kiállítása és tudományos feldolgozása a Német Könyv- és Írásmúzeum feladata. A munka középpontjában a sokarcú és -funkciójú könyv áll – még a digitális hálózatok világába való átmenet után is. A múzeum a könyvkultúra és a médiatörténet tudományos dokumentációs központja, de kiállításai és múzeumpedagógiai programjai révén a kulturális nevelés élő színhelye is, s ezeket közvetíti látogatóinak.

(Autoref.)

Lásd még 36

Felsőoktatási könyvtárak

23/2018

CURRY, Robert: Makerspaces : a beneficial new service for academic libraries?. – Bibliogr. In: Library review. – 66. (2017) 4/5., p. 201-212.

Alkotóterek: hasznos új szolgáltatás a felsőoktatási könyvtárakban is?

Felsőoktatási könyvtár; Információs műveltség; Információtechnológia; Oktatás információellátása

A tanulmány célja bemutatni az *alkotóterek (makerspaces)* lehetőségét, hogy új oktatási térként működjenek a felsőoktatási könyvtárakban. Ez a kutatás két kulcsfontosságú kérdést tesz fel: Hogyan lehet tanulni az alkotóterekben? Mit tud hozzátenni az alkotótér az egyetemi könyvtári szolgáltatások hatékony szervezéséhez és támogatásához?

A szakirodalom áttekintése után három, alkotótér működtető észak-amerikai egyetemi könyvtáros online fórumáról származó adatok elemzése következik, majd a téma oktatáseméletét és filozófiáját tárgyalja a szerző. Három átfogó tanulási témát emel ki: a tapasztalati tanulást (Dewey, 1909; Kolb, 1984), a gyakorlati közösségeket (Lave és Wenger, 1991) és a társadalmi tanuláson alapuló (Bandura, 1997) eredményességet. Az említett három amerikai könyvtáros számára szervezett egyhetes online fórum részletes és informatív adatokat szolgáltatott. A szélesebb társadalmi tényezőket is megvizsgálták, ideértve az alkotóterek – mint a közösséget és az egyéneket formáló és erősítő kreatív terek – potenciális közösségi értékét. A cikk az első a felsőoktatásban, amelyik az alkotóterek lehetséges pedagógiai értékeiről szól, és arról a speciális segítségről, amit az egyetemi könyvtárak nyújthatnak, ha úgy döntenek, otthont adnak egy ilyen alkotótérnek (ahol persze információs és digitális műveltség oktatása folyik, és a kritikai gondolkodásra is felkészíthetik a diákokat).

(Autoref.)

24/2018

JOHNSTON, Gail: LaptopsAnytime : meeting students' need for equipment loans through self-serve kiosks In: Computers in libraries. – 37. (2017) 6., p. 4-9.

LaptopsAnytime: önkiszolgáló gépkölcsönző automaták az egyetemi hallgatók igényeinek kielégítésére

Egyetemi hallgató; Egyetemi könyvtár; Igény; Kölcsönzés; Számítógép

Sok egyetemi könyvtár szembesül a hallgatóknak a kényelmes technológiával szembeni növekvő elvárásaival, közéjük tartozik a Texas A&M University-Commerce campusán lévő Gee Könyvtár. A főkönyvtárhoz tartozik a campus fő számítógépközpontjaként működő információs köztér (information commons). Ez utóbbi terheltségének csökkentésére először asztali számítógép-állomásokat helyeztek üzembe, majd megindult a laptopok kölcsönzése. Kezdetben egy gépet csak 4 órára lehetett kivenni, és csak a könyvtárban lehetett használni. Az egyetemen sok ingázó és ún. nem hagyományos hallgató van (akik már dolgoznak, vagy szülői feladatokat látnak el, és nem tudnak órákat tölteni a könyvtárban).

Az információs központ vezetője egy, a videokölcsönzőhöz hasonló laptopkölcsönző kiosk reklámja alapján kezdte a piackutatást. Legmegfelelőbbnek a LaptopsAnytime piacvezető céget találták. A projekt 2013 őszén indult 12 lappal és 12 tárolóhellyel. Nem sokkal később még 12 laptopot kellett venni, hogy a kioskban mindig legyen kölcsönözhető gép. Egy laptop feltöltéséhez (elemek cseréjéhez) mindössze 15 perc szükséges. Ennek köszönhetően a laptopokat már egy napra lehetett kivenni (valójában a következő nap 24 óráig), és ki lehetett vinni a könyvtárból. A népszerű szolgáltatás újabb kioszkkal bővült: a campus központjában, forgalmas helyen található hallgatói központban 2014 őszén egy 12 laptopot és 12 tárolót tartalmazó kioskot helyeztek üzembe, és hamarosan itt is még 12 laptopot kellett venni. Az információs központ vezetője látja, ha a hallgatói központ automatájában kevés az elvihető gépek száma, és fel tudja tölteni a kioskot.

A hallgatói központba tervezett kioszkba a könyvtárban kölcsönözhetőktől eltérő típusú laptopokat kellett venni, annak megfelelő sínekkel; ezért a hallgatóknak a gépet oda kellett visszavinni, ahol kivették. 2014 őszén a könyvtárba is került még egy kioszk az előzőtől eltérő laptoptípusokkal, így a hallgatók már több helyre tudták visszavinni a gépeket.

Mielőtt egy könyvtár hasonló beruházásba fog, érdemes átgondolni a következőket:

- pénzügyi kérdések, ár: fenntartási költségek, új laptopok vétele (mivel a gépek általában 3 évenként elhasználnak), szervizszerződés;
- biztonságos, kezelhető hely kiválasztása: a könyvtárban a kioszk a tájékoztató pult közelében van, a hallgatói központban forgalmas, biztonsági ka-

merákkal felszerelt helyen; minden kioszkban van beépített kamera; a telepítéshez áramforrás és Ethernet kapcsolat szükséges;

- használói csoport: a kioszkokat csak a diákok használhatják, az oktatók az ügyfélszolgálatnál kölcsönözhetnek laptopokat. A használók jogosultságához diákigazolványra van szükség, és alá kell írniuk, hogy tudomásul veszik a szolgáltatás feltételeit, beleértve a felelősséget az elvesztésért és a károkozásért;
- indításkor az új szolgáltatás bemutatása: a kioszk működését a Gee Könyvtár egy rendezvény keretében mutatta be a meghívottaknak.

Tapasztalatok 3 év után:

- statisztikák, felmérések, a LIBQUAL+ kommentek bizonyítják, hogy a hallgatók nagyon elégedettek a szolgáltatással;
- az igényeket soha nem lehet kielégíteni: újabb és újabb, eltérő típusú gépeket kell venni, amelyekhez új sínek kellene; cserébe a diákok bármelyik gépet bárhová visszavihetik;
- ha egy könyvtár laptopkölcsönzést tervez, a legmegfelelőbb szolgáltató kiválasztásához alapos piackutatás szükséges;
- tisztázni kell a projekt költségeinek fedezését: a Gee Könyvtár 2017-ben a campus hallgatói szolgáltatási díjaiból kérte a finanszírozást;
- a campuson a projekt jóváhagyásáért felelős vezetőknek feltétlenül látniuk kell, hogy a könyvtár alaposan felkészült, meg kell mutatni a kioszkok leendő helyeit, a tervezett biztonsági intézkedéseket.

(*Viszocsekné Péteri Éva*)

25/2018

KEYES, Kelsey: Welcoming spaces : supporting parenting students at the academic library. – Bibliogr. In: The journal of academic librarianship. – 43. (2017) 4., p. 319-328.

Barátságos terek: kisgyermekes hallgatók segítése felsőoktatási könyvtárakban

Egyetemi hallgató; Felsőoktatási könyvtár; Igény; Szabályzat -könyvtári

A felsőoktatási könyvtárak sokféle hallgatót szolgálnak ki, de sokszor figyelmen kívül hagyják a kisgyermekes diákokat. Azok a hallgatók, akik szükségből vagy szándékosan gyermekükkel együtt mennek a könyvtárba, sajátos igényekkel rendelkeznek. Ezek-

nek a hallgatóknak a kiszolgálása, akik nehézségekkel szembesülnek a főiskolán és a diploma megszerzése során, elsőbbséget kellene, hogy élvezzen a felsőoktatási könyvtárakban. Ha segítséget kapnak, jobban tudnak tanulmányaikra összpontosítani, tudományos céljaikat elérni, és csökkenthető lemorzsolódási arányuk. A cikk anekdotikus bizonyítékok felrajzolásával kezdődik, majd áttekinti a kisgyermekes hallgatókról szóló szakirodalmat. Ezután vizsgálja és elemzi a nagy amerikai egyetemek könyvtárainak kisgyermekes hallgatókhoz vonatkozó szabályzatait. Az egyetemi könyvtárak fele nem rendelkeznek erről a kérdéssel, s van néhány, amelyik nem enged be felügyelettel sem gyermeket a könyvtárba, míg néhány könyvtár megengedő, és helyiségeket is biztosít gyermekek számára. A vizsgálatból kiderül, hogy a felsőoktatási könyvtárak még mindig tudnak fejlődni kulcsfontosságú területeken. A cikk végezetül megoldásokat kínál arra vonatkozóan, miképpen tudná egy felsőoktatási könyvtár a kisgyermekes diákokat szolgálni különböző térbeli és pénzügyi korlátok közepette, valamint azokra a potenciális aggályokra is rávilágít, amelyek visszatartják a könyvtárakat az egyetemi közösség e csoportjának a kiszolgálásától. Ezt az elemzést kiegészíthetik a könyvtárakkal folytatott további vizsgálatok arról, hogyan dolgozták ki szabályzatukat és hajtották azt végre, illetve interjúk a kisgyermekes hallgatókkal arról, mit szeretnének, és mire volna szükségük a felsőoktatási könyvtárban.

(*Autoref.*)

26/2018

PARROTT, Justin: Communication and collaboration in library technical services : a case study of New York University in Abu Dabhi. – Bibliogr. In: New review of academic librarianship. – 22. (2016) 2-3., p. 294-303.

A könyvtári feldolgozó részlegek kommunikációja és együttműködése: esettanulmány a New York-i Egyetem Abu-Dzabi campusáról

Egyetemi könyvtár; Együttműködés -nemzetközi; Esettanulmány; Feldolgozó munka; Kommunikáció -személyzetten belül

A New York-i Egyetem (NYU) hatalmas intézmény több mint 50 ezer hallgatóval, 6 kontinensen működő 11 távoli helyszínnel és két nemzetközi campusszal. Abu-Dzabiban a campus 2010-ben létesült, jelenleg 250 oktatója és 880 hallgatója van. A NYU-ból az

Abu-Dzabi Könyvtárban 31 fő dolgozik: 10 amerikai, oktatói státuszú könyvtáros és 21 nemzetközi szakember. A könyvtár feldolgozó munkáját a New York-i feldolgozó központból, a KARMS-ból (Knowledge Access and Resource Management) irányítják, ahol a több mint 70 munkatársból 16 oktatói státuszú könyvtáros. A KARMS feldolgozó egységének, a GPU-nak (Global Processing Unit) a feladata az Abu-Dzabiba küldendő anyagok beszerzése és katalogizálása. Ugyancsak a GPU szolgálja ki a 2013 szeptemberében Sanghajban nyitott campus.

Abu-Dzabiban az induláskor nem volt az alapvető munkafolyamatokért (szerzeményezés, katalogizálás) felelős szakember, ezért először olyan alapszolgáltatásokat indítottak, mint a hozzáférés, kölcsönzés és a tájékoztatás; a kommunikáció a KARMS GPU és Abu-Dzabi között még egy év elteltével sem volt megfelelő. Az okot a személyes kapcsolatok hiányában látták, ezért a feldolgozó munkához értő, a GPU és Abu-Dzabi közötti munkafolyamat javításáért felelős könyvtáros alkalmazása mellett döntöttek. Az új státusz hatékonyságának fokozása érdekében a 2012 őszén kiválasztott amerikai szakember 3 hónapot töltött a NYU-n. Ezalatt megismerte a könyvtári feldolgozási folyamatokat, az Aleph rendszert és több témakört érintő tréningen vett részt.

Az új szakember és a GPU vezetője lettek a kapcsolattartó személyek, az őket összekötő kommunikációs vonalat megerősítették. A katalógusrekordokat a NYU küldi vagy az OCLC-ből letöltve és példányadatokkal kiegészítve, vagy idegen nyelv esetén saját feldolgozásban. A kapcsolattartók felelősek a napi feldolgozásért, a könyvtár megfelelő szervezeti egységeibe történő továbbításért és a felmerülő kérdések megválaszolásáért.

Meg kellett tanulni az e-mail hatékony használatát, ehhez a New-York-i tréning jó alapul szolgált. Az e-mail azonban sokszor bizonytalan, a címzett félreértheti, különösen, ha a küldő nem angol anyanyelvű vagy más kultúrában nőtt fel. A szakirodalom bizonyítja, hogy a számítógépes kommunikációban is a személyes kapcsolatok a legfontosabbak. Az e-mail másolatküldő funkciójával már több címzettel, könyvtárossal lehet kommunikálni.

Bonyolultabb kérdések esetén, mint a költségvetés vagy a munkafolyamat módosítása, a személyes kapcsolattartáshoz a Skype-ot használták. Ez kisebb csoportok kommunikációját is lehetővé teszi, beleértve az érdekelt osztályok bekapcsolódását. Csoportos beszélgetést tartottak olyankor is, ha új munkatárs jött, és szükségessé vált új kapcsolatok kiépítése.

A kommunikáció és a munkafolyamatok stabilizálásával a két felelős némileg decentralizálta a kapcsolattartást, egyes feladatokat a partnereikkel közvetlenül együtt dolgozó asszisztensekre bízta, az e-mailekből pedig másolatot kaptak. A 8 órás időeltolódás és az eltérő hétvégi pihenőnapok miatt a sürgős választ igénylő kérdések megválaszolására bevezették az e-mailek esténkénti és hétféjenkénti ellenőrzését, bonyolultabb kérdések esetén a Skype használatát, akár a könyvtáros otthonából is.

A NYU telephelyei közötti globális könyvtári szolgáltatások integrálása az egyetem egyik stratégiai célja lett, amelyhez elengedhetetlen a legjobb kommunikációs gyakorlat kialakítása annak érdekében, hogy leküzdjék az időzónák, a hozzáférés és a műszaki kompatibilitás okozta kihívásokat. Az e célra, a 14 helyszín képviselőiből 2015-ben alakult bizottság 30 kommunikációs és információegosztó eszközt értékelt; további feladata lesz az egyes helyek sajátos igényeihez igazítható, legjobb gyakorlatok gyűjteményének fejlesztése.

(Viszocsekné Péteri Éva)

Lásd még 12, 44, 52, 56, 59, 61, 65, 66, 67

Közművelődési könyvtárak

27/2018

CAVANAGH, Michael John: Are community-managed libraries effective? In: *Library management*. – 38. (2017) 4/5., p. 226-236.

Hatékonyak-e az önkéntesekkel működő könyvtárak?

Hatékonyaság; Könyvtáros -társadalmi munkás; Közművelődési könyvtár

A tanulmány célja, hogy feltárja a közösség által kezelt könyvtárak (*community-managed libraries, CMLs*) hatékonyságát Angliában; nyomon követi történetüket, és megvizsgálja, mi a bizonyíték hatékonyságukra. Az önkéntesekre és a könyvtárvezetőkre kiterjedő kvantitatív kutatás (webes kérdőívek) alapján a tanulmány megállapítja (1) a nyújtott szolgáltatások körét, (2) az önkéntesek képzésének szükségességét és mértékét, (3) azokat a kritériumokat, amelyekkel a könyvtár hatékonysága mérhető, és (4) milyen mértékben képesek az önkéntesek által kezelt könyvtárak teljesíteni ezeket a kritériumokat.

A tanulmány a kínált szolgáltatások sokféleségét és a képzések időtartamának különböző hosszúságát tapasztalta tarka variációban. Ezenkívül jelentős különbségeket tapasztalt a kutatásban részt vevők véleménye és prioritásai között a különböző hatékonysági kritériumok relatív fontossága és a könyvtárak e kritériumoknak való megfelelése tekintetében. A tanulmányból származó bizonyítékok arra utalnak, hogy az önkéntesekkel működő könyvtárak hálózata töredékes és inkonzisztens. Ennek legfőbb oka a helyhatósági támogatás eltérő módja és szintje. A cikk azt a következtetést vonja le ebből, hogy az országos irányelvek és a következetesen alkalmazott szakmai tanácsadás hiánya okozhatja ezeket a különbségeket, és ajánlja a walesi közkönyvtárak (*Welsh Public Libraries*) által alkalmazott megoldásokat, amelyek modellértékűnek tekinthetők. E kutatási eredmények a politikai döntéshozatalra is hatással lehetnek, amennyiben újra bevezetésre kerül a szabványos/minőségi keretrendszer a szolgáltatások színvonalkülönbségének csökkentése érdekében. Az eredmények hasznosak azoknak a helyi hatóságoknak is, amelyek önkéntesek által kezelt könyvtári modell bevezetését tervezik.

(Autoref.)

28/2018

JOHNSON, Ted – VAN HAREN, Casey – HJORTING, Michele: Sharing our library facility : Prescott Valley Arizona Public Library In: Public library quarterly. – 36. (2017) 2., p. 154-166.

Könyvtári terek megosztása a Prescott Valley-i Városi Könyvtárban

Együtműködés -helyi; Kapcsolat intézményekkel; Könyvtárépület -közművelődési; Városi könyvtár

Amikor a Prescott Valley-i Városi Könyvtár 2009-ben új épületet kapott, az intézmény működésében is gyökeres változás állt be: addig ugyanis tíz éven át a városháza harmadik emeletét foglalták el, ami alacsony láthatósággal járt – az új épület azonban, amelyet a környékbeli kialudt vulkánról, a Glassford Hillről mintáztak, vonzó turisztikai látványosság. A könyvtár az új helyén több kívánt lenni, mint könyvek összessége, ezért megnyitotta kapuit a legkülönbözőbb környékbeli egyesületek, szervezetek előtt, amit részben a gazdasági kényszer szült, részben a közösségépítés célja vezérelt. A belső tereket

e könyvtár esetében két csoportba sorolhatjuk: az épület középső, vulkáni kúpra emlékeztető szárnya hivatalosan az önkormányzat parkokért és szabadidőért felelős részlege alá tartozik – noha az üzemeltetésért a könyvtár felel –, az itteni teremhasználati díjak kérdésében pedig a városháza dönt. Az oldalsó épületszárny a könyvtáré, itt bármilyen esemény megszervezése díjmentes. Az összes rendezvénytermet időpont-egyeztetés után használhatják a könyvtárral kapcsolatba lépő szervezetek, amelyek között találunk veteránegyesületet, helyi írók társaságát, jogsegélyszolgálatot és kézimunkakört is.

A „kúp” 250 főt befogadó, projektorokkal, mikrofonokkal, beépített kamerákkal felszerelt nagyteremnek használatában az önkormányzat élvez előnyt, de gyakran rendez itt könyvbemutatót vagy koncertet a könyvtár is. Egy emelettel feljebb találjuk az úgynevezett Kristálytermet, ami pazar kilátással rendelkező, 120 fő befogadására alkalmas, konyhával is ellátott helyiség, amely otthont adott már felolvasószínháznak és véradásnak is. Az épület tetején lévő terasz kibérelhető privát bulikra vagy fogadásokra, de a könyvtár tartott már ott például gyerekeknek szóló csillagvizsgálat is. A tetőteraszt rossz időjárási körülmények esetén, illetve éjszakára lezárják, a biztonságot és a közintézményhez illő használatot pedig két térfelügyelő kamera hivatott garantálni.

A klasszikus könyvtári terek között, az oldalsó épületszárnyban találjuk a vulkán metafora alapján „táborhelynek” nevezett szobákat, amiket ki-ki kedve szerint használhat egyéni vagy csoportos tanulásra, találkozókra vagy rendezvényekre – itt nincs szükség időpontfoglalásra sem. A számítógépterem is mindig mindenki rendelkezésére állnak, de van külön számítógéplabor is, ahol például képzéseket tartanak vagy álláskeresőknek segítenek. A további rendezvénytermekről a következőket emelhetjük ki: a gyerekek programszobájának és a tizenévesek udvarának rendezvényeiért a gyermek- és ifjúsági könyvtárosok a felelősek; a családfakutató szoba egyszerre ad otthont a genealógiával kapcsolatos gyűjteménynek, illetve a délelőtti és az esti órákban rendezvényeknek; a digitális médialabor a diákok és a vállalkozások munkáját segíti hang-, kép- és videoszerkesztésre alkalmas eszközökkel. A legújabb speciális tér pedig az üzleti inkubátornak szánt, interaktív táblával és 3D-s nyomtatóval felszerelt Glassford Hill-terem, a Northern Arizona University–Yavapai-jal és a megyei vállalkozásfejlesztő központtal való együtműködés gyümölcse.

A szerzők ismertetik egy 2015-ös állami pályázat keretében megvalósított rendezvénysorozat tapasztalatait is: az Osher Lifelong Learning Institute-tal együttműködve szervezett összesen 17 program 1007 látogatót hozott, ám nem valósult meg maradéktalanul a két partnerintézmény közönsége közötti vegyülés. Összességében véve így is sikerült új látogatókat vonzani: a felmérések szerint a résztvevők 31,33%-a nem volt addig beiratkozva, 34,49%-uk pedig használó volt ugyan, de korábban nem járt rendezvényeken.

Fontos felismernünk, hogy a könyvtárnak nemcsak a gyűjteménye, hanem a terei is a közösség erőforrásául szolgálnak. Kimondhatjuk, hogy magunkban állva, saját erőből nem boldogulhatunk: a nyitott, befogadó tér ugyanúgy hozzátartozik az együttműködésen alapuló, korszerű közkönyvtár eszményéhez, mint a gördülékeny szolgáltatások és a (digitális) írástudás-fejlesztő programok.

(Szabó Piroska)

29/2018

McCONNELL, Bridget: Making it happen in Glasgow : a vision for Glasgow libraries In: Public library quarterly. – 36. (2017) 2., p. 136-153.

A glasgow-i könyvtárak megújulása

Együttműködés -helyi; Felmérés; Használó; Igénykutatás könyvtári szolgáltatásokra; Könyvtári hálózat; Középtávú terv; Városi könyvtár

A költségvetési megszorítások, a csökkenő látogatottsági adatok, a felhasználói igények változása egytől egyig olyan tényezők, amelyek általánosan érintik a könyvtárakat. A glasgow-i könyvtárosok öt évvel ezelőtt úgy döntöttek, hogy továbbra is a közösségi élet központjaként szeretnének működni, ennek érdekében nyilvános konzultációra hívták olvasóikat, az alkalmazottakat, együttműködő partnereiket, és igyekeztek megszólítani azokat is, akik nem beiratkozott olvasói a helyi könyvtáraknak, köztük a hátrányos helyzetű és kisebbségi csoportokat is. Kérdőíves felmérésükkel személyesen és virtuálisan mintegy 3000 embert értek el. Jövőképüket, könyvtárfejlesztési koncepciójukat a bejövő válaszok, a nemzetközi trendek, a könyvtári szakemberek véleménye, valamint fókuszcsoport bevonásával alakították ki.

A felmérés tanúsága szerint a jelenlegi könyvtárhasználóknak általánosan pozitív benyomásaik vannak a

helyi könyvtárakról és azok személyzetéről, sőt szenvedélyesen elkötelezettek a könyvtárak jövőbeli működésével kapcsolatban. A legtöbben fontosnak tartják a fizikailag kézbe vehető dokumentumokat, de az elektronikus dokumentumok iránti igény is jelentős. A könyvtárat közösségi csomópontként jellemzik, a használat során a helyben nyújtott szolgáltatásai és az elhelyezkedése a meghatározóak. Ami a könyvtárat nem használókat illeti, körükben igény mutatkozik az esti és hétfélig hosszabb nyitva tartásra, az e-könyvekre, egy jó kávéra olvasás közben és korlátlan, széles sávú internet-hozzáférésre. A partnerintézmények részéről elmondható, hogy bizonytalanok a könyvtári szolgáltatásokkal és a könyvtár működési területével kapcsolatban. Végül a munkatársak véleménye szerint a könyvtárnak szociális, közösségi bázisnak kellene lennie mind a hátrányos helyzetű helyi közösségek, mind az újonnan betelepülők számára.

A kiértékelés során a fő következtetés az volt, hogy a célközönség nem ismeri a könyvtár szolgáltatásait, mert nem jut el hozzájuk kellő mennyiségű információ. Ezért kijelöltek hat olyan területet, ahol szeretnének változásokat elérni az elkövetkezendő időszakban, így az olvasás, az információszolgáltatás, a digitalizálás, a könyvtári terek, valamint az iskolai könyvtárakkal és a helyi Mitchell Könyvtárral való szorosabb kapcsolat tekintetében. Emellett a következő alapelveket is kiemelték: egyenjogúság és befogadás, könnyen kezelhetőség, minőség, megbízhatóság, támogatás, együttműködés a partnerintézményekkel és a használókkal, valamint személyzetfejlesztés.

A felmérés nyomán folytatódott a könyvtári terek felújítása Glasgow-ban. A megújulás részeként közelebb viszik a programokat a közösséghez, a rendezvények partneri együttműködések révén túlnyúlnak a könyvtár hagyományos terein. Már a legkisebbeknek és az újszülötteknek is lehetőséget biztosítanak a beiratkozásra, tereiket alkalmassá teszik a szülők és gyermekeik számára a tartalmas és kényelmes időtöltésre. A rászoruló lakosoknak egészségügyi ismeretterjesztő és prevenció programokat rendeznek, segítik a bevándorlók beilleszkedését a közösségi életbe. Partnereikkel közösen lépnek fel az olvasás népszerűsítéséért, emellett növelik gyűjteményüknek azt a részét, amely online is hozzáférhető. Aktívan használják a közösségimédia-felületeiket, hogy még inkább részei lehessenek a glasgow-i polgárok hétköznapijainak. Arra törekednek, hogy együtt változzanak a használói igényeivel, mert így lesznek megkerülhetetlenek mind szakmailag, mind társadalmilag. Már nem a fennmaradásért akarnak küzdeni. A szemléletváltás

talán gazdaságilag is meg fog térülni, hiszen azt az intézményt, amelynek a neve benne van a köztudatban, bezárni aligha lehet.

(Horváth Adrienn)

30/2018

PRESSLEY, Tara: Public libraries, serious mental illness, and homelessness : a survey of public librarians In: Public library quarterly. – 36. (2017) 1., p. 61-76.

Közkönyvtárak, súlyos mentális betegségek és hajléktalanság

Beteg olvasó; Felmérés; Közművelődési könyvtár; Hátrányos társadalmi helyzetű olvasó

A mentális betegségek az amerikai felnőtt lakosság 18,1%-át érintik, ebből súlyos mentális betegséggel – értve ezalatt a skizofréniát, a bipoláris zavart és a depressziót – kb. 4,2%-uk küzd. Az aktív pszichotikus epizódokkal küzdők helyzetét sok esetben a hajléktalanság is súlyosbítja. Viselkedésük a közkönyvtárak dolgozói és olvasói számára kényelmetlenséget okoz, különösen az ellátatlan betegek esetében. Emiatt fontos az elvárt olvasói viselkedés egyértelmű előírása a könyvtárakban, illetve szükség esetén a külső segítségkérés.

A skizofrénia tünetei közé sorolhatók a tévképzetek, hallucinációk és/vagy a gondolkodás zavarai. A bipoláris zavar mániás és depresszív tünetek váltakozásában nyilvánul meg: a mániás epizódra jellemző a követhetetlen, csapongó, gyors beszéd, a depresszív hangulat ezzel szemben az érdeklődés hiányával, motiválatlansággal jár, ami sokszor öngyilkos gondolatokkal egészül ki. Optimizmusra ad okot, hogy gyógyszeres kezeléssel és pszichoterápiával a mentális betegségek tünetmentessé tehetők. A felépülést segítik az olyan tényezők, mint az általános egészség, az otthon, a célok és a közösség.

A cikkben ismertetett felmérés célja annak feltárása volt, hogy a közkönyvtári dolgozók miként érzékelik a mentális betegséggel küzdő és/vagy hajléktalan olvasóikat. A vizsgálat az Egyesült Államok 7 különböző államából 557 könyvtáros által megválaszolt kérdőív alapján történt, de a mintavételt torzítja, hogy Észak-Karolina felülreprezentáltan szerepelt, az egyesületi tagsággal nem rendelkező könyvtárosok pedig alulreprezentáltak voltak. A megkérdezettek 95%-a találkozott már az olvasók között hajléktalan emberekkel, 72%-uk pedig úgy becsülte, hogy olvasóik 1–10%-a hajléktalan. Számos könyvtáros beszámolt róla, hogy

tart a mentális betegek és hajléktalanok esetleges erőszakosságától, és nem érzi magát biztonságban a jelenlétükben. Szeretne segíteni, ugyanakkor bizonytalan, miként tegye. A válaszokból az is kiderült, nem egyértelmű, pontosan mi az elvárt viselkedés a könyvtárakban. Ami a könyvtárosok felkészültségét illeti, a felmérésben részt vett könyvtárosok 45%-a rendelkezik valamilyen ismerettel a mentális betegségek terén, de szívesen venne részt ezzel kapcsolatos továbbképzésen. A megkérdezettek 70%-a jelezte, hogy kifejezetten érdeklődik a téma iránt. Csupán 3 könyvtáros válaszolta azt, hogy részt vett már olyan képzésen, mely a pszichiátriai betegségekkel küzdő olvasókkal való együttműködésről szólt. Mindezek alapján leszűrhető, hogy szükség van célzott továbbképzési programokra annak érdekében, hogy a könyvtárosok megismerjék, hogyan bánjanak ezekkel az olvasókkal, és miként irányítsák őket tovább a szociális és egészségügyi ellátórendszerhez. Az Amerikai Könyvtáros Egyesületen belül működő *Association of Specialized and Cooperative Library Agencies* (ASCLA) útmutató megírását szorgalmazta, mely segít a könyvtárosoknak a kérdésben, három alapvető területet határozva meg: a diszkrimináció csökkentésére irányuló munkát, az információk megosztását és programok szervezését.

A könyvtári dolgozók érzékenyítése segíthet a mentális betegségekkel és hajléktalansággal összefüggő negatív spirál megtörésében, ehhez pedig nélkülözhetetlen az aktív együttműködés az egészségügyi ellátórendszerrel és a szociális munkásokkal. Ez az alábbi módokon történhet: proaktív szerepet vállalva célzott programok kínálatával, intézményközi együttműködéssel, felvilágosító tevékenységgel, kommunikációs érzékenyítéssel, ezáltal az érintettek megbélyegzettségének felszámolásával. Egy oktatási program megalkotása segíthetne a gyakorlatba is átültetni mindezen ismereteket.

(Csikász-Nagy Ágnes)

Lásd még 9, 58, 68

Mozgókönyvtárak

31/2018

LUNDGREN, Kirsten – TOETZKE, Katrin: Stadt – Land – Bus. Mobil und flexibel : Fahrbüchereien erfüllten in städtischen und ländlichen Gebieten ganz unterschiedli-

che Aufgaben In: BuB. – 69. (2017) 8-9., p. 484-489.
Res. angol és francia nyelven

Város – vidék – busz. A mozgókönyvtárak eltérő feladatai a városokban és vidéken

Mozgókönyvtár

Németországban jelenleg 89 mozgókönyvtári program létezik 102 járművel. Körülbelül egyharmaduk nagy vidéki területeken működik, ahol kistelepülések vannak – többnek 5000-nél kevesebb lakosa van –, melyek nem tudnak könyvtárat fenntartani. A vidéki mozgókönyvtárak általában önállóak, míg a városiak egy nagyobb könyvtári hálózat részét képezik. Valamennyi mozgókönyvtár magas színvonalú szolgáltatást nyújt, különféle szakosodással; a különbség csak a részletekben és a finanszírozás mértékében van. Általánosságban elmondható, hogy a vidéki mozgókönyvtárak feladata a kulturális forrásokhoz való hozzáférés város és a vidék közötti szakadékának minimalizálása. Ezzel szemben a városias területeken a mozgókönyvtárak a fiókkönyvtárakhoz hasonlítanak, és gyakran hosszabb ideig maradnak egy-egy megállóban. Bár a mozgókönyvtárak többsége minden korosztály és sokféle érdeklődésű olvasó számára a teljes könyvtári kínálatot nyújtja, némelyik csak az iskoláknak szolgáltat irodalmat. Sok iskolában és óvodában a mozgókönyvtár rendszeres meglátogatása a tanterv állandó része. A mozgókönyvtár hatékonyan és közvetlenül tud válaszolni a felhasználói csoportok igényeire. Így a mozgókönyvtár egyedi formája optimális költség-haszon arányban tesz eleget küldetésének.

(Autoref.)

Tudományos és szakkönyvtárak

32/2018

KOCHER-LICHEM, Katharina: Die Steiermärkische Landesbibliothek im neuen Joanneumsviertel In: Bibliothek. – 41. (2017) 2., p. 167-174.

Res. angol nyelven

A Stájerországi Tartományi Könyvtár a grazi új Joanneum negyedben

Könyvtárepület -tudományos és szakkönyvtári; Könyvtártörténet -nemzeti; Regionális könyvtár

Stájerország Tartományi Könyvtára Ausztria legnagyobb és legrégebbi tartományi könyvtára, Johann főherceg alapította 1811-ben olvasási intézményként. A könyvtár ma hatásos kortárs építészeti környezetben nyíltan és átláthatóan működő nyilvános és általános tudományos könyvtár. Rendezvényeivel, felolvasásokkal és kiállításokkal, középiskolások és egyetemisták számára tartott könyvtárismeretével, valamint gyermek- és ifjúsági rendezvényeivel szolgálja a tartomány közönségét.

(Autoref.)

Lásd még 12, 44, 51

Egyházi könyvtárak

33/2018

MARIN, Raluca Persida: Indagine sulle biblioteche valdesi in Italia : caratteristiche, problematiche e prospettive future. – Bibliogr. In: AIB studi. – 57. (2017) 1., p. 127-149.

Res. angol nyelven

A valdensok olaszországi könyvtárai: jellemzőik, gondjaik és jövőbeli perspektíváik

Egyházi könyvtár; Felmérés

A valdensok olaszországi könyvtárait még senki nem tanulmányozta. A cikk részletesen ismerteti a könyvtárak jellemzőit, kiterjesztve a felmérést a legrégebb gyűjteményekre és az éppen alakulóakra is. A kutatás kiindulópontját a különböző forrásokból és módszerrel (telefonos interjúk, elektronikus levélváltások, online adatbázisokban végzett keresések révén) gyűjtött adatok képezték. A vizsgálat lehetővé tette azon könyvtárak felderítését és értékelését is, melyek nem nyilvánosak, ám helyi környezetükkel összevetve komoly értéket képviselnek. Az elemzésből a fejlődés különböző fázisaiban lévő könyvtárak gazdag és komplex összképe rajzolódik ki. A valdens kulturális örökség szempontjából meghatározó történelmi pillanatban végzett kutatás újradefiniálhatja a valdens könyvtárak jövőjét is.

(Autoref.)